

21.51x28.86	1	6	עמוד	הארץ - כותרת	28/02/2021	76384821-9
4025604 - יטים / Hepatitis / צהבת מחלהצהבת - חלל - Jaundice						

ישראל יוצאת למלחמה בנגיף, ושמו אינו קורונה

לאחר עיכוב של שנים החלה התוכנית לאיתור חולי הפטיטיס C לא מאובחנים. לפי הערכות, בארץ יש כ-60 אלף כאלה

ירון קלנר

בדם, כנראה נדבקתי הרכה שנים לפני כן, כשהייתי ילדה באוקראינה", היא מספרת, "עשיתי שם טיפולי שיניים, וגם היתה פעם שהייתי מאושפוט בבית חולים ובוריקות השתמשו באותה מחט לכל המטופלים". אולגה זוכרת שאחרי שעלתה לישראל התלוננה על עייפות כפני רופאת המשפחה שלה, אך זה לא הדליק אצלה גורות אוזרה. גם כשמדדי הכבד בבדיקות הדם לא היו תקינים, הרופאה לא הבינה שמדובר בהפטיטיס C. "רק כשעשו לי בדיקות תקופתיות כשעבדתי בבית חולים, הרופא התעסקתי הבין שמהו לא בסדר", היא מסבירה. "נבדקתי להפטיטיס C, ולמולי המחלה היתה בדרגה קלה. גילו את זה בזמן".

מכאן הדרך לטיפול היתה קצרה, אלא שהטיפול של אז אינו הטיפול של היום. בשנים ההן הפרוצדורה היתה לא פשוטה כלל והיתה כרוכה במתן זריקות שבועיות במשך שנה. הטיפול לא תמיד עזר (שיעור ההצלחה היה 45% בלבד).

נשאים יכולים לפתח תסמינים נעבור שנים ולרוב הם אינם מודעים לכן שהם מצויים בסיכון

המפנה הגיע בעשור האחרון עם הופעתן של תרופות פורצות דרך, שגם הוכנסו לסל הבריאות ב-2015. מדובר בתרופות שני-תנות דרך הפה במשך שמונה עד 12 שבועות, עם אחוזי הצלחה של יותר מ-95%. "פיתוח התרופות האלה הוא אירוע היסטורי", אומרת פרופ' זיו בן ארי, מנהלת המרכז למחלות כבד במרכז הרפואי שיבא ויו"ר ועדת הכבד במועצה הלאומית לגסטרואנטרולוגיה ומחלות כבד. "זו מחלה שאנו מכירים במשך עשרות שנים בודדות, וכבר יש טיפול שמביא לריפוי מלא מהנגיף".

הבעיה: אין תסמינים

אם עד 2015 היו כ-30 אלף חולים מאובחנים, הרי שהיום חלקם הגדול כבר נרפא. "מדובר בהודמנות נדירה להביא למיגור של מחלה", מוסיף ד"ר דאדון. לדבריו, הטיפול בנגיף מתו"ק צבים ב-260 מיליון שקלים

ישראל הכריזה כימים אלו מלחמה על נגיף מסוכן, שמאיים על בריאותם של אלפי בני אדם. לצורך כך הוכנה תוכנית לאומית והציבור נקרא להיבדק בהקדם. הפעם אין מדובר בקורונה כי אם בוירוס ותיק הרבה יותר – הפטיטיס C, או בשמו האחר: צהבת (מסוג C). ויש עוד הבדלים בינו לבין הנגיף החדש: הנשאים הפוטנציאליים כמעט לא מודעים לו – ולכן לא נבדקים. במקרה זה אמנם אין חיסון, אך כיום יש תרופה יעילה מאוד שיכולה להביא לריפוי מלא.

האוכלוסייה בסיכון מגוונת מאוד. היא כוללת אנשים שקיבו לו עירוי דם לפני 1992 (וייתכן שגם בחלוף 30 שנה הם אינם יודעים שנדבקו); עולים מחבר המדינות ומרומניה; ואנשים שעשו שלל פעולות במקומות ללא תנאים סטריליים נאותים: מחיסונים, דרך קעקועים ופי"רסינג, ועד לטיפול שיניים ופרוצדורות פולשניות אחרות; מזריקי סמים בעבר או בהווה; ונשאי HIV או הפטיטיס B. "מסתובבים בישראל 700 או 800 אלף אנשים שנמצאים בסיכון", מסביר מנהל התוכנית הלאומית למיגור הפטיטיס C, ד"ר יובל דאדון. מתוכם, לפי הערכות, כ-60 אלף חולים לא מאובחנים. "אפשר לגלות את המחלה על ידי שתי בדיקות דם פשוטות", הוא מוסיף.

על כן נדרשים עתה קופות החולים, צה"ל, שירות בתי הסוהר ומרכזים לטיפול בהתמכרויות לאתר בתוך שנה את האנשים המצויים בסיכון, "לדבר אתם על המחלה, להפנות אותם לבדיקות הפשוטות ולהתחיל טיפול אם הם חיוביים", מוסיף דאדון. לדבריו, קופות החולים יכולות לאתר את המטופלים באמצעות רופא המשפחה, עובדי דים שלוקחים דם מהמטופלים, או על ידי מערכת ממוחשבת שתשלח הודעות למי שנמצא בסיכון. משרד הבריאות, מצדו, יעקוב אחרי הטיפול וקצב מיגור המחלה כדי לוודא שהקופות עומדות ביעדים.

אולגה (שם בדוי) לא קיבלה כל הודעה. היא עלתה לישראל מאוקראינה ב-1999. כעבור שש שנים אובחנה. "הרופא אמר לי שלפי כמות הווירוס

בדיקה לגילוי הפטיטיס C צילום: אנדרה לואיז ד' טאקאשי

"הצטרפתי", אומר רותם, "ונרפא תי לגמרי".

כיצד נדבק מלכתחילה? הוא סבור שזה קרה כשהיה בן שנתיים. הוא היה מאושפוט וקיבל עירוי דם. "הרופא ששלח אותי לבדיקות דם הציל אותי", הוא אומר כעת. "לא היו לי שום כאבים או תסמינים. אם לא הייתי עובר את התהליך הזה, יום אחד פשוט הייתי נופל".

הנפילה הוו עשויה להיות קשה, מסבירה פרופ' בן ארי. "הפטיטיס C הוא נגיף שגורם לדלקת בכבד", היא מפרטת. "רק 25%-30% מהנדבקים מצליחים לסלק אותו בעזרת מערכת החיסון, והיתר מפתחים דלקת כרונית בכבד כתוצאה מהנגיף". אחרי 20 או 30 שנה, המחלה יכולה להתפתח לשחמת הכבד – מצב שבו רקמת הכבד הבריאה מוחלפת בצלקת. "צלקת היא אוור בכבד שלא מתפקד", אומרת בן ארי. "ככל שיש יותר צלקות, כך הכבד פחות מתפקד. גניעה זו מתרחשת ב-20%-30% מהחולים, אבל לא ניתן לדעת מראש אצל מי".

החולים במצב המתקדם עלולים לפתח סרטן כבד. בקרב מבוגרים, כ-7,000 חולים, הכבד יפסיק לתפקד. רוב המקרים הללו מסתיימים במוות, ומעטים מצליחים לקבל השתלת כבד. אולם כמ"שך לא מעט זמן הנוק הזה נסתר מן העין. זאת משום שהכבד יכול להמשיך לתפקד במשך שנים למרות פגיעת הנגיף, בשל יכולתו הייחודית להתחדש. מאחר שהוא איבר יחסית גדול, חלקים בו יכולים לפצות על האזורים המצולקים.

בשנה, אך תקציב זה לא מנוצל במלואו. "לכן חשוב להעלות את המודעות. קיים קושי לדעת את מספר הנשאים האמיתיים".

אחת הבעיות שעומדות בפני זיהוי הנשאים היא החשש של הנדבקים הפוטנציאליים מסטיגמה. "יש צורך לפעול בר"גישות", מבהיר דאדון, "אנחנו נערוך קמפיילים, נחלק עלונים, נקים ראיונות בתקשורת ממוקדת לאוכלוסייה, נקים שולחן עגול עם רופאים יוצאי חבר המדינות ונשמע מהם איך אפשר להגיע לאנשים שחוששים מסטיגמה". מעבר לכך, משרד הבריאות ינהל רישום אנונימי בלבד של החולים כדי לעקוב אחרי הטיפול וקצב מיגור המחלה.

בעיה אחרת היא היעדר התסמינים. מאחר שהנגיף לא בהכרח גורם לסימפטומים במשך שנים, הנשאים לא מודעים למחלתם. וכי רותם ענה בדיוק על ההגדרה הזו. "רופא משפחה שלח אותי ב-2014 לבדיקות דם שגרתיות, פשוט כי לא עשיתי הרבה זמן", הוא מספר, "הבדדי קות הראו שיש לי כבד שומני והוא שלח אותי לדיאטנית".

רותם, היום בן 70, התעקש לברר מה הסיבה לבעיה. לבסוף הגיע למומחה, ובתום בירור הגי"ע התשובה: הפטיטיס C. הוא הופנה לטיפול שהיה נהוג אז, אך ללא הועיל. "המומחה אמר שאין יותר מה לעשות, הוא לא נתן לי שום תקווה", הוא נזכר. "המחלה היתה אצלי בדרגה הכי חמורה, הכבד היה מצולק לגמרי". באותם הימים נערך ניסוי בטיפול החדש.

אוכלוסיות בסיכון

- 1 אנשים שקיבלו עירוי דם לפני 1992
- 2 עולים מחבר המדינות ומרומניה
- 3 אנשים שעשו קעקוע או פירסינג בתנאים לא סטריליים
- 4 מזריקי סמים בעבר או בהווה
- 5 נשאי HIV או הפטיטיס B

"לכן לוקח הרכה שנים עד שהמחלה מתחילה להתבטא", מסביר רה בן ארי, "כשהמחלה כבר ממש מתקדמת".

חמש שנות עיכוב

עוד ב-2016 התחייב משרד הבריאות בפני ארגון הבריאות העולמי לפעול למיגור הנגיף לחלוטין עד שנת 2030, אך התוכנית (שבן ארי פעלה לקידומה יחד עם פרופ' אלי צוקרמן מהמרכז הרפואי כרמל ופרופ' אורן שיכולת מבית החולים איכילוב) יצאה לדרך רק החדש. דאדון מסביר שהעיכוב נבע, בין השאר, מגניסיון שלא צלח להשתמש באלגוריתם לאיתור הנשאים, מחלוקות עם רופאי המשפחה וכמוכן – מגפת הקורונה.

"התוכנית התעכבה בגלל סיבות כלכליות", אומר חוליו ברמן, מנכ"ל עמותת חץ, הארגון הישראלי למען בריאות הכבד. "בינתיים היו אנשים עם מחלה קשה, חלקם אולי עם גורמים שמאיצים את המחלה כמו שתיות אלכוהול ועודף משקל, וחלקם לא קיבלו את הטיפול ואפילו מתו מהמחלה".

בורמן היה נשאי הפטיטיס בע"צמו, שהחלים בעזרת הטיפול הישנים, שגרמו לו לדבריו לתופעות לוואי קשות. הוא מעריך שני דבק לפני יותר מ-30 שנה מעירוי דם נגוע שקיבל בארגנטינה, לאחר שעבר שם תאונת דרכים. "גיי"ליתי שנדבקתי ממש במקרה, כש"תרמתי דם בארץ ב-1994, ומד"א התקשרו אליי ואמרו לי שיש לי הפטיטיס C", הוא אומר. "היה לי מזל שתרמתי".